

HERTOGINNEDAL, kasteel in de Brusselse agglomeratie, gebruikt voor officiële vergaderingen en recepties.

De naam Hertoginnedal is een begrip in de geschiedenis van de taalwetgeving. Op het conclaaf van Hertoginnedal kregen de taalwetten van 1963 hun definitieve vorm. De voorgeschiedenis was vrij bewogen. Een CVP-BSP-contactcommissie, opgericht in de herfst van 1962 om nog voor het parlementaire debat een regeringsvergelijk voor de taalregeling in administratie en onderwijs te vinden, moest in maart 1963 onverrichterzake uiteengaan. De regering besloot daarop zelf een tekst aan het parlement voor te leggen. Premier Lefèvre verzocht op 20 mei de pers om een taalbestand, ten einde rustig overleg mogelijk te maken. Op 6 juni keurde de kabinetsraad een vergelijk goed dat o.m. voorzag in de splitsing van het arrondissement Brussel in een eentalig Vlaams arrondissement Halle-Vilvoorde en een tweetalig arrondissement

hoofdstad-Brussel, dat behalve de 19 gemeenten ook de zes Vlaamse randgemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, St.-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem zou omvatten. Dit punt van het vergelijk lokte felle reacties uit. De Vlaamse pers oefende kritiek op de aanhechting van Vlaamse gemeenten; de Franstalige pers betreurde dat de Franstaligen in de andere, Vlaams blijvende randgemeenten geen faciliteiten kregen. Op 19 juni sprak de Vlaamse CVP-kamerfractie haar veto uit. De regering antwoordde dat zij bereid was een tegenvoorstel te onderzoeken. Op 27 juni begon het kamerdebat, maar intussen werd achter de schermen verder gezocht naar een tussenoplossing. De regering dacht daarbij aan een verdeling van de definitieve beslissing: over de aanhechting zou pas in 1966 uitspraak worden gedaan. De Vlaamse CVP ging met dat voorstel akkoord, maar de BSP verwierp het. Lefèvre bood daarop op 2 juli het ontslag van de regering aan, dat door de koning de volgende dag geweigerd werd. Op 5 juli had toen de historische bijeenkomst van Hertoginnedal plaats.

Zij werd voorgezeten door Theo Lefèvre en verenigde naast een aantal ministers ook de partijleiders P. vanden Boeynants, J. de Saeger en P. Herbiet voor de CVP, L. Collard, J. van Eynde en J. Bracops voor de BSP. Eerst trachtte De Saeger een verkavelingsplan (hem toegespeeld door J. Verroken) te verdedigen: de tweetalige wijken van de randgemeenten zouden bij Brussel worden gehecht, de rest zou in het eentalige landsgedeelte blijven. Dit plan kreeg geen steun. Uiteindelijk werd men het eens over een definitief vergelijk: de zes randgemeenten zouden een afzonderlijk administratief arrondissement vormen met een statuut van interne Nederlandse eentaligheid en externe tweetaligheid (aan het loket van het gemeentehuis en voor de aflevering van bescheiden, documenten enz.). Ook werd voorzien in de mogelijkheid Franse kleuter- en lagere scholen op te richten. Andere punten van het vergelijk betroffen de vernederlandsing van het bedrijfsleven, de aanwerving van Nederlandstaligen in de Brusselse gemeentediensten enz.

Op basis van het akkoord van Hertoginnedal keurden de Kamers kort daarop de nieuwe taalwetten goed. De reactie in de Vlaamse opnie was niet gunstig. De Standaard noemde het vergelijk „een rotoplossing” en vreesde dat het stelsel van de faciliteiten zou leiden tot verdere verfransing van de randgemeenten. Van Vlaamse CVP-zijde werd het akkoord (o.m. door Verroken) verdedigd, al werd toegegeven dat de formule voor de randgemeenten niet gelukkig was. Nog lang na de totstandkoming van de taalwetten zou Hertoginnedal in Vlaanderen een slechte klank hebben. De Saeger leed prestigeeverlies en zou in november 1963 ontslag nemen als Vlaams vleugelvoorzitter van de CVP.